

Nederlandse Orde van PensioenDeskundigen

- Aanpassen AOW-leeftijd en Witteveenkader
- Afstemming tweede en derde pijler

Zeist, 14 juni 2011

Prof. Mr. Herman M. Kappelle

Bijzonder hoogleraar Fiscaal Pensioenrecht

Directeur AEGON Adfis

Agenda

- **Aanpassen AOW-leeftijd en Witteveenkader**
 - regeerakkoord
 - wetsvoorstel
 - advies Raad van State
- **Afstemming tweede en derde pijler**
 - arbeidsvormneutraal systeem

Regeerakkoord

- De AOW-leeftijd wordt in verhoogd naar 66 jaar.
- Bovendien zal het kabinet een voorstel doen om in lijn met de afspraak die sociale partners onderling hebben gemaakt de AOW-leeftijd op den duur te koppelen aan de levensverwachting waarbij minimaal met worden voldaan aan de 0,7% houdbaarheidsopbrengst.
- De fiscale bijdrage aan de pensioenopbouw via het Witteveen kader wordt in 2013 beperkt in verband met de verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd.

Wetsvoorstel

- Leeftijd waarop men recht krijgt op AOW wordt in 2020 verhoogd van 65 naar 66 jaar.
- Aanpassing in 2013 van
 - pensioenrichtleeftijd en de opbouwpercentages in het Witteveen kader;
 - dotatiepercentage voor de fiscale oudedagsreserve;
 - premiepercentage in de derde pijler;in verband met de verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd.

Waarom? (MvT)

- Vergrijzing noopt tot een nieuwe kijk op de arbeidsmarkt.
- De krimp van de beroepsbevolking en de toename van het aantal 65-plussers maken langer doorwerken noodzakelijk.
- Alleen zo kan het draagvlak voor de AOW voor de toekomst worden veiliggesteld.
- Daarnaast zorgt de vergrijzing voor een toename van de uitgaven aan zorg en AOW-pensioen.
- Een verhoging van de AOW-leeftijd draagt bij aan het verlagen van de kosten.

Invoering per 2020

- Een dergelijke verhoging vraagt een zorgvuldige invoering.
- Burgers moeten voldoende tijd hebben om zich voor te bereiden dat hun AOW-pensioen later ingaat.
- Ook werkgevers hebben tijd nodig om zich voor te bereiden op het langer doorwerken van hun werknemers en het personeelsbeleid hierop af te stemmen.
- Om voldoende voorbereidingstijd te beiden, zal de verhoging van de AOW-leeftijd pas in 2020 ingaan.

Waarom (MvT)

- CPB: krimp beroepsbevolking in periode 2020-2040 met 400.000 mensen.
- Verhouding actief/inactief nu 4:1, straks 2:1.
- Grijs druk (= verhouding 65+/potentiële beroepsbevolking) loopt op tot 50%.
- Drie keer zo hoog als t.t.v. invoering AOW.
- Kosten AOW; 4,9% BBP in 2010 → 8,5% BBP in 2040.

Wetsvoorstel AOW-leeftijd

- **Opbouw blijft in 50 jaar.**
- **Introductie: “pensioengerechtigde leeftijd” en “aanvangsleeftijd”.**
- **Pensioengerechtigde leeftijd = “de leeftijd, bedoeld in artikel 7a, waarop recht op ouderdomspensioen ontstaat”.**
- **Aanvangsleeftijd = “de leeftijd, bedoeld in artikel 7a, waarop het tijdvak van verzekering op grond van deze wet aanvangt”.**
- **Artikel 7a:**
 - **De pensioengerechtigde leeftijd is vanaf 1 januari 2020 66.**
 - **De aanvangsleeftijd is vanaf 1 januari 2020 16.**

Raad van State (1)

- Het tempo en de maatvoering waarmee de thans voorgestelde maatregelen worden doorgevoerd, hebben aanzienlijke invloed op de verdeling en de gevolgen van de vergrijzing over de verschillende leeftijdsgroepen.
- De beperkte en nog voor jaren uitgestelde verhoging van de AOW-leeftijd in relatie tot de feitelijke ontwikkelingen brengt mee dat de lasten van de vergrijzing in verhouding meer bij de jongere bevolkingscategorieën worden neergelegd.

Raad van State (2)

- Gelet op het vorenstaande is de RvS van oordeel dat er een te grote discrepantie tussen enerzijds de omvang en urgentie van de in de toelichting gesignaleerd problematiek en anderzijds maatvoering en tempo van de voorgestelde maatregelen.
- De RvS ziet niet hoe deze discrepantie te verantwoorden is. Daarmee wordt naar het oordeel van de RvS met dit voorstel in onvoldoende mate bijgedragen aan het vertrouwen in de toekomstbestendigheid van het stelsel van de AOW en dreigt het maatschappelijk draagvlak voor de AOW aangetast te worden.
- Gelet op het vorenstaande adviseert de RvS de maatvoering en het tempo van de voorgestelde verhoging van de AOW-leeftijd te heroverwegen.

Reactie kabinet

- **“Verhoging van de AOW-leeftijd naar 66 is een eerste stap om langer doorwerken te stimuleren.”**
- **Zijlijntje: Arbeidsparticipatie 55-65 = 48%! (CBS 2008)**
- **“Het kabinet blijft in gesprek met de sociale partners om te verkennen of verdergaande stappen naar bijvoorbeeld een leeftijdsverhoging naar 67 jaar dan wel een koppeling aan de levensverwachting mogelijk zijn.”**
- **“Het kabinet zet zich daarom met overtuiging in voor het bereiken van een sociaal akkoord. Een akkoord met de sociale partners kan leiden tot aanpassing van het onderhavige wetsvoorstel.”**
- **Het advies van de RvS in ieder geval niet!**

Witteveen-kader

- Aanpassing in verband met de verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd van:
 - pensioenrichtleeftijd,
 - opbouwpercentages tweede pijler,
 - dotatiepercentage FOR,
 - premiepercentage derde pijler
- Pensioenrichtleeftijd wordt 66
- Max opbouwpercentage
 - eindloon wordt 1,75,
 - middelloon wordt 2,
- Dotatiepercentage FOR wordt 10.
- Premiepercentage derde pijler wordt 14,5.
- Ingangsdatum 2013, geen overgangsregeling (behalve voor VPL-overgangsrecht; blijft onverkort gehandhaafd).

MvT

- “Er is bewust voor gekozen om de aanpassing van het Witteveenkader ruim voor de verhoging van de AOW-leeftijd door te voeren.”
- “In de eerste plaats is dit nodig om de taakstellende besparing van € 700 miljoen per 2013 te kunnen realiseren.”
- “Daarnaast moet bedacht worden dat een inperking van het Witteveenkader met vertraging doorwerkt in een stijging van de feitelijke pensioenleeftijd. Tot 2013 opgebouwde rechten – die doorgaans gericht zullen zijn op een pensioenleeftijd van 65 jaar – blijven namelijk staan. Het volledige effect van een ophoging van de pensioenrichtleeftijd naar 66 jaar zal pas na 40 jaar doorgewerkt zijn.”

€ 700 miljoen, plussen en minnen

- + Aftrekbaarheid pensioen- en lijfrentepremies beperkt.
- -- Leidt tot lagere pensioen- en lijfrente-uitkeringen in de toekomst en dus tot lagere belastingopbrengsten.
- + Tariefsverschil is 17%punt.
- + Extra bijsparen voor oude dag in Box 3
- + Witteveenkader versobert met ongeveer 15%
- -- Maar niet alle regelingen zijn nu fiscaal maximaal, dus feitelijke versobering is 11%

Beschikbare premie

- Wordt; “Een op een beschikbaar-premiestelsel gebaseerd ouderdomspensioen wordt tijdsevenredig opgebouwd en is gericht op een pensioen dat na 40 jaren opbouw niet meer bedraagt dan 70% van het pensioengevende loon op dat tijdstip.”
- Staffelpercentages aanpassen op basis van factor 2/2,25??
- Verhoudingen lopen uiteen:
 - eindloon: $1,75/2 = 0,875$
 - middelloon: $2/2,25 = 0,888$
 - FOR: $10/12 = 0,833$
 - lijfrente: $14,5/17 = 0,852$

Voorbeeld (1) worst case scenario

- In 2013 55-jarige heeft dan 25 opbouwjaren tegen 2%, ingaande op 65.
- M.a.w. 50% ouderdomspensioen, ingaande op 65.
- Vanaf 2013 bouwt hij tot zijn 65ste nog 10 jaar op tegen 1,75%, ingaande op 66.
- M.a.w. 17,50% ouderdomspensioen ingaande op 66.
- Vervroegingfactor 66 naar 65 is 0,8968.
- M.a.w. 17,50% op 66 = 15,69% op 65.
- Totale ouderdomspensioen op 65 = 65,69%.
- Op 66; + 1,75% extra dienstjaar en oprenting 72,6%

Voorbeeld (2) best case scenario

- In 2013 55-jarige heeft dan 34 opbouwjaren tegen 2%, ingaande op 65.
- M.a.w. 68% ouderdomspensioen, ingaande op 65.
- Vanaf 2013 bouwt hij tot zijn 65ste nog 10 jaar op tegen 1,75%, ingaande op 66.
- M.a.w. 17,50% ouderdomspensioen ingaande op 66.
- Vervroegingfactor 66 naar 65 is 0,8968.
- M.a.w. 17,50% op 66 = 15,69% op 65.
- Totale ouderdomspensioen op 65 = 83,69%.

..... Vragen ??????

Aansluiting tweede en derde pijler

- Het kan beter, eerlijker, efficiënter en eenvoudiger
- Rapport uitgebracht in opdracht van de Vereniging voor belastingwetenschap

Uitgangspunten rapport

- **Inkomensuitstelgedachte (omkeerregel).**
- **Arbeidsvormneutraliteit.**
- **Ambitieniveau (politieke keuze).**
- **Zekerstelling van de (levenslange) toekomstvoorziening.**
- **Budgettaire beheersbaarheid (politieke keuze).**
- **Toegankelijkheid versus onbedoeld gebruik.**
- **Uitvoerbaarheid.**

Blauwdruk nieuw stelsel

- **Uitgangspunt: zelfde ruimte in tweede en derde pijler voor werknemer en zelfstandige (ZZP-ers).**
- **Basis: systematiek middelloon tweede pijler.**
- **Middelloon bepaalt fiscale ruimte op meer zuivere wijze dan beschikbare premie staffels.**
- **80% deelnemers in tweede pijler heeft een middelloonregeling.**
- **Eén systeem voor de bepaling van de fiscale ruimte, die bij gelijke leeftijd bij zowel tweede als derde pijler gelijk is.**

Methodiek, opbouwfase

- 2,25% opbouw per jaar, ingaande op 65.
- $\text{Jaarruimte} = P * 2,25\% * \text{factor}$.
- P = premiegrondslag als bedoeld in 3.127, lid 3.
- Factor vertaalt pensioenopbouw in een jaar naar fictieve premie.
- Omgekeerde van factoren van artikel 15, lid 2, onderdeel a, UBIB 2001 (ter berekening van factor a bij beschikbare premieregelingen).

Factor

Indien de belastingplichtige bij het begin van het kalenderjaar = factor

15 jaar of ouder, doch jonger dan 20 jaar is	2,78
20 jaar of ouder, doch jonger dan 25 jaar is	3,33
25 jaar of ouder, doch jonger dan 30 jaar is	4,00
30 jaar of ouder, doch jonger dan 35 jaar is	4,76
35 jaar of ouder, doch jonger dan 40 jaar is	5,88
40 jaar of ouder, doch jonger dan 45 jaar is	7,14
45 jaar of ouder, doch jonger dan 50 jaar is	8,33
50 jaar of ouder, doch jonger dan 55 jaar is	10,00
55 jaar of ouder, doch jonger dan 60 jaar is	12,50
60 jaar of ouder, doch jonger dan 65 jaar is	14,29

Methodiek, opbouwfase

- Formule bepaalt jaarlijkse maximale fiscale ruimte voor tweede en derde pijler, vertaald in een eenmalige premie (inkoopsom).
- Ruimte in derde pijler is de jaarlijkse maximale fiscale ruimte verminderd met de in dat jaar gebruikte ruimte in de tweede pijler.
- Ruimte = aanspraak, hoe deze wordt gefinancierd (doorsneepremie) is niet relevant.
- In enig jaar niet benutte ruimte gaat nooit verloren en kan tot uiterlijk de pensioendatum vooruit worden geschoven in de tijd.
- Oprenten met 4%
- Anticumulatie blijft gehandhaafd.

Voorbeeld 1

- Leeftijd 40, $P = € 40.000$, Franchise = € 12.673.
- Premiegrondslag = € 27.327.
- 2,25% = € 615.
- Factor bij 40 is 7,14
- Jaarruimte = € 4.392.

Voorbeeld 2

- In tweede pijler 1,75% per dienstjaar, met franchise o.b.v. AOW-ongehuwd € 18.428.
- Opbouw in tweede pijler:
 $1,75\% (\text{€ } 40.000 - \text{€ } 18.428) = \text{€ } 377$
- Op basis van 2,25 en AOW-gehuwd: € 615
- Ruimte in derde pijler $(\text{€ } 615 - \text{€ } 377) * 7,14 = \text{€ } 1.700$.

Voorbeeld 3

- Premieovereenkomst met 19,5% pensioengrondslag als beschikbare premie.
- Franchise AOW-ongehuwd € 18.428.
- Premie 15,9% ($€ 40.000 - € 18.428$) = € 3.430
- Totale ruimte € 4.392; ruimte in de derde pijler € 962.

Vereenvoudiging

- Oudedagsreserve, eigen beheer en stakingslijfrenten kunnen vervallen.
- Doordat niet gebruikte jaarruimte ongelimiteerd in de tijd blijft bestaan, mogelijkheid voor liquiditeitsruimte in beginjaren en opbouw pensioen of lijfrente bij verkoop onderneming of aandelen.
- Fiscale steunmaatregel voor MKB is op zich prima, maar dan via specifiek daarvoor in het leven geroepen faciliteit en niet via oudedagsvoorziening.
- Geen verschil meer tussen werknemers en ZZP-ers.

Uitvoeringsaspecten

- Belastingdienst moet bijhouden hoeveel niet benutte ruimte belastingplichtige nog heeft (cf nu oudedagsreserve).
- Pensioenuitvoerders moeten de daarvoor benodigde gegevens (opbouw c.q. beschikbare premie in tweede pijler) renseigneren.
- Pensioenuitvoerders moeten jaarlijks aan belastingplichtigen opbouw c.q. beschikbare premie in tweede pijler opgeven (cf. nu factor a).

Uitkeringsfase

- Geen verschil tweede en derde pijler.
- Aansluiten bij tweede pijler.
- Ook variabilisatie (100:75) voor lijfrenten.
- Dan kan tijdelijke oudedagslijfrente vervallen.

Samenvatting

- **Beter:** zuiverder benadering in derde pijler.
- **Eerlijker:** zelfde ruimte voor werknemers en zelfstandigen.
- **Efficiënter:** geen moeilijke jaarlijkse berekeningen.
- **Eenvoudiger:** oudedagsreserve, eigen beheer, stakingslijfrente en overbruggingslijfrenten vervallen.

..... Vragen ??????